

1958 Gutten med modellflyet

En sommerdag i 1956 er det noen som legger merke til en liten gutt som tar seg bortover veien, for ikke å si gata, fra Voldsminde i retning Lade i Trondheim. Han virket så bestemt, mest litt bråkjekk til å være så ung. Noen sa trolig «hei» idet de passerte ham, andre undret seg på hva en slik liten krabat gjorde der helt alene. Hvor var hans mor? Mor Aslaug var nok på dette tidspunktet ikke klar over at *guttungen* hadde stukket av, tatt seg en liten tur – kall det hva du vil. Hun ropte på ham. Hun gikk i den retning hun mente han var, på sin vante lekeplass utenfor huset. Men nei. Johan Petter var ikke der. I og for seg ikke så uvanlig, det uvanlig var at han heller ikke var på sine alternative landingsplasser, for å bruke et begrep som skulle følge gutten gjennom hans voksne liv innenfor sin store hobby: flyging. Pulsen til Aslaug økte. Noen runder rundt huset, hit og dit, att og fram, inn og ut - ytterligere økte pulsslagen. Ropene ble mer intensive, mest skrikende. Hun sprang fortere og økte avstanden fra huset, men nei - Johan Petter var borte. Sekunder ble til minutter og snart følte hun at minutter ble til timer. Hun måtte få hjelp, først og fremst fra mannen sin: Reidar Rønne som jobbet i forretningen ved Folkets hus. Og Reidar la sammen $2 + 2$ og fikk 4, her var det nemlig om å gjøre å tenke i de baner han mente *guttungen* på fire år gjorde, nemlig: fly. Så Reidar la på sprang bortover mot hangaren på Lade, og helt riktig – der sto sønnen og var riktig så fornøyd. Faren tenkte nok sitt, men lot formildende omstendigheter først vike og i en ånd av oppdragelse økte stemmen og spurte det dumme spørsmålet om hva Johan Petter gjorde der, en slags formanende spørsmålsstilling som skulle tilsi i samme slengen at her hadde han ikke noe å gjøre og at han nå hadde gjort noe galt. Svaret fra gutten var like logisk og selvsagt som faren burde skjønne fra en som allerede som fireåring var bevandret i luftfartsmiljøet, i det minste hjemme. «*Æ sku bærre besøk ha'n Iver*», svarte Johan Petter. Denne Iver var Iver Havdal, en legendarisk personlighet i luftfartsmiljøet på Lade, og hyppig gjest hjemme hos familien Rønne på Voldsminde.

Tidlig krøkes.....Johan Petter leker på Lade

Av og til er det et bilde som blir hengende ved, følger ikke bare deg, men hele samfunnet – og blir et markeringsbilde eller et symbol på ett eller annet. Eksempelvis kanskje 2. verdenskrigs mest kjente bilde fra Iwo Jima (Raising the flag), eller kanskje Norges historiens mest kjent krigsbilde: kaptein Dreier på stubben. Men så har du de mer symbolske, f. eks The Minnesota Woman, som sier så mye om utvandringen til Amerika (se *Stjørdalens krønike*, bind 18, side 81). Og så da, et bilde som har fulgt luftfarten gjennom vår egen tid: Gutten med modellflyet. Dette er et bilde som finnes på brosjyrer, plakater, magasiner, i blader etc. – faktisk verden over. Det har på sitt vis bare blitt brukt, stjålet, kopiert – kall det hva du vil. Ingen har tenkt kommersielt likevel. Det har alltid vært der og gitt oss så mange gode assosiasjoner der det på

en måte indikerer en drøm og en fremtid. Men hvor er bildet tatt og hvem er gutten på bildet med sitt modellfly? Dette ville jeg forsøke å finne ut av, og la merke til at det var skrevet et sted at bilde var fra Værnes. Jeg tenkte automatisk på de flystevnene som har vært, og mener at det gikk rykte om at det var fra det største av alle flystevner på Værnes, søndag den 8. juni 1958. Jeg stusset nok på at bildet hadde snø på marka, og trodde med stor sikkerhet at bildet ikke var tatt i forbindelse med nevnte flystevne. Men jeg satte inn en annonse / etterlysning – og plutselig hadde jeg kontakt med Gunnar Børseth fra Stjørdal, som var ganske sikker på at han hadde et slikt fly på den tiden, og det var flere ting som stemte, skjønt vi hadde ingen dokumentasjon. Og jeg trykte det i et kapittel i min bok nr. 9, dessverre. Likeledes brukte jeg bildet under flystevnet på Værnes i 2014 - i den statiske historiske utstillingen i Hangar 3 som vi bygde opp i form av store posters – og som i dag er lagret ved Stjørdal museum. Grunnet denne utstillingen kom Johan Petter Rønne forbi og ser seg selv som Gunnar Børseth, og dermed var fotomodellen og historien bak bilde funnet og dokumentert. Bilde er tatt av Reidar Rønne på Lade flyplass i påsken 1958 (derfor snø) og viser sønnen Johan Petter Rønne, seks år gammel med modellflyet av typen Jimmy og var det aller første modellflyet han hadde fått og satt sammen ved hjelp av egne sparepenger. For øvrig finnes det flere bilder av samme motivet fra annen vinkel i familiens album.

Bildet som er brukt verden over som illustrasjon i blader, på plakater, brosjyrer etc.

Johan Petter Rønne er sønn av Reidar og Aslaug Rønne, f. i Ilsvika den 6. juni 1952. Familien flyttet til Lademoen og Voldsminde, hvor faren jobbet i en forretning tilhørende en konfeksjonsfabrikk. Faktisk hadde han ikke lønn på vanlig måte, men fikk dekket hus og leveomkostninger. Han var en selfmade fotograf, som var så dyktig at han fikk flere oppdrag hos Norsk Arkitekters forening og hos flere reklamebyrå. Dette forklarer også bakgrunnen for

det kjente bildet av ukjent fotograf, inntil nå – og gjenspeiler seg også i mange private albumer hjemme.

Reidar Rønnes store lidenskap var modellfly og han var første formann i modellflyavdelingen i Trondheim flyklubb. Hjemmet de skapte seg på Voldsminde ble et hjem med og for modellfly, mest bokstavelig. Her ble det holdt medlemsmøter og kursing, og på gulvet satt fireåringen Johan Petter og fulgte nøye med. Hans nysgjerrighet var solid, han lærte ved å lytte, og han memorerte alt. Han fikk sin egen raskebalsakasse, og fra den tryllet han mest frem sine egne modeller av fly. Før han begynte på skolen flyttet han til besteforeldrene på Kuhaugen, og han begynte på Strindheim skole. Kort tid etterpå kom resten av familien etter.

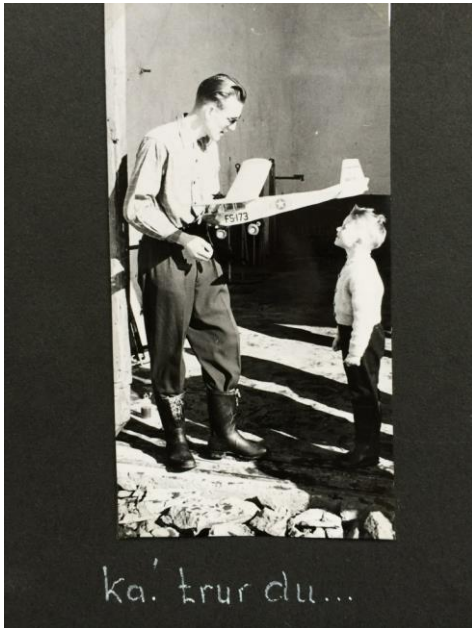
1958 Johan Petter Rønne 2019

Ved det store veivalget her i livet, lå selvsagt en flygerdrøm i bakhodet og han søkte seg inn i Forsvaret, men synet stoppet ham. Det ble derfor maskinlinjen på Yrkesskolen og senere

Ingeniørhøgskolen, med spesialfelt VVS. Og spesielt bokstav nr. 2 her: ventilasjon - ble mest hans mani i form av luft. I det faglige arbeidslivet har Johan Petter Rønne drevet eget privat firma innen VVS, med det luftige firmanavnet Atmos (livgivende luftlaget rundt jordkloden) og hvert sekund av hans fritid har også hatt med luft å gjøre, spesielt seilflyging, mye modellflyging og nå i voksen alder også motorflyging. Hele livet til Johan Petter har altså med luft å gjøre. Han er medlem av flere flyklubber. Og hjemme har han hele tre snekkerboder. Han bygger alt selv, eller i lag med Olav Bergsmoen. Blant annet har de bygget en toseter Carbo Cub. Det brukte de fire år på. Likeledes fikk de tak i et kondemnert seilfly hos NTH-flyklubb, reg. LN-GBK. En rekke kjente veteraner (Per Ristan, Ivar Havdal.....) rundt miljøet på Lade restaurerte og pusset det opp til det ble godkjent av Luftfartstilsynet. Flyet ble gitt bort til seilflyseksjonen i NLF og står i dag på Starmoen (ENSM), det nasjonale senteret for seilflyging.

Johan Petter Rønne har deltatt i flere konkurranser og har lært mye av Norges guru innen modellflyging: Erik Engelhardt-Olsen (1921-2006). Allerede som 9-åring bygget Engelhardt-Olsen sitt første modellfly, etter motivasjon fra sin sløydlerer. Mange har fått sin introduksjon til modellflysporten gjennom EEOs ESA-modell i tiden 1947-2005. Engelhardt-Olsen har vunnet seks norgesmesterskap innen modellflyging og har også premier fra stevner i Europa. Allerede som 15-åring vant han et modellflystevne i Paris i Frankrike. Erik Engelhardt-Olsen produserte sine byggesett under logoen EEO Hobby Service, som firmaet het i mange år. Da modellflyene etter hvert ble utstyrt med små dieselmotorer, leverte EEO sitt egenprodusert drivstoff, «fuel», etter egen oppskrift. Videre produserte EEO sitt eget balsalim, et celluloselim. Han produserte også sin egen maling kalt «dope», for flyene – en krympelakk som brukes til oppstrømming av papir eller duktrekk på vinger og kropp. I en periode var det en modellflystand ved Teknisk Museum i Oslo. 21. januar 2001 ble det åpnet en egen

.....spurte faren, og Johan Petter sitter fortsatt med sine byggesett.....

modellflystand på Flymuseet i Bodø, der Engelhardt-Olsen og hans kone var tilstede. Han fikk Norsk Aero Klubbs sølvmedalje i 1949. Modellflybedriften er nå nedlagt. Den 14. mars 2011 overtok Tommy Halden Jahr (født 1964) opphavsrettighetene til Erik Engelhardt-Olsens modeller og tegninger.

Det omtalte bildet som er grunnlaget for dette lille kapitlet, kunne ikke ha hatt en bedre fotomodell. En modell i ordets rette betydning, en foregangsperson som bedre enn noen andre har fulgt opp symbolikken i selve bildet. Det som i tillegg gjør Johan Petter Rønne så bemerkelsesverdig er ikke bare hans entusiasme, men hans pågangsmot i en verden der det snart ikke er plass til luftsportsaktiviteter. I forrige århundre var luftsporten velkommen, flyplassene ble lagt til rette og lufttrafikk-tjenesten var på aktørenes side, slik de er ment å være. Alle karter for *VFR-routes light aircraft* hadde markerte områder på og rundt flyplassen for de ulike aktivitetene: hanggliding, seilflyging, fallskjermhopping etc. Så kom trolig mindre serviceinnstilte personer inn som så på alt som potensielle hindringer og farer. Alt ble jaget vekk, tross kartene tilsa tillatelse for luftsportsaktiviteter. Jfr. kartene langt ut på 2000-tallet. Nå er nesten alt fjernet også på kartene og de som vil utøve luftsportsaktiviteter må kjøre halve Norge rundt. Uheldig for rekrutteringen. Noen synes å ha misforstått sin

samfunnsoppgave, og enkelte tjenesteytere mangler kanskje den nødvendige luftfartsmessig interesse, motivering og forståelse.

Johan Petter Rønne med sin selvbygde Carbo Cub